

Erlent vinnuafli nauðsynlegt – en upplýsingaskortur skapar flækju

Mikil fjölgun útlendinga hér á landi

Í lok ársins 2018 voru um 44.300 erlendir ríkisborgarar búsettir hér á landi, eða um 12,4% af mannfjöldanum. Mikil fjölgun hefur verið á erlendum ríkisborgurum með búsetu hér á síðustu árum, en í lok ársins 2012 nam hlutfall þeirra af mannfjöldanum 6,6%. Útlendingum búsettum hér á landi hefur þannig fjölgað mun meira en innfæddum á síðustu árum. Sé litið á fólksfjölgun frá árslokum 2012 fram til ársloka 2018 hefur íslenskum ríkisborgurum fjölgað um 4,1% en erlendum ríkisborgurum hefur fjölgað um 106%. Íbúum alls hefur fjölgað um 10,9% á þessum tíma og það gefur augaleið að meginþorri fjölgunarinnar er vegna erlendra ríkisborgara.

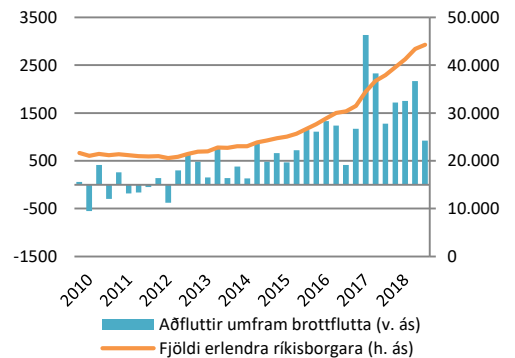
Í fyrra fluttu um 6.500 fleiri erlendir ríkisborgarar til landsins en fluttu frá því. Samsvarandi tala fyrir árið 2017 var um 7.900. Nettó aðflutningur útlendinga á þessum tveimur árum var því um 14.500. Heildarfjölgun íslenskra ríkisborgara á sama tíma var um 4.700.

Þessar tölur eru ekki einhlítar og vandasamt að spá fyrir um fjölgun erlendra ríkisborgara. Að mati Hagstofunnar flytur annar hver erlendir ríkisborgari sem hingað kemur af landi brott innan tveggja ára. Þar að auki fær hluti erlendra ríkisborgara sem hingað kemur íslenskt ríkisfang og teljast þá ekki lengur vera erlendir ríkisborgarar. Það er því vandasamt að fjalla um þessi mál með fullri vissu.

Veruleg áhrif á vinnumarkað

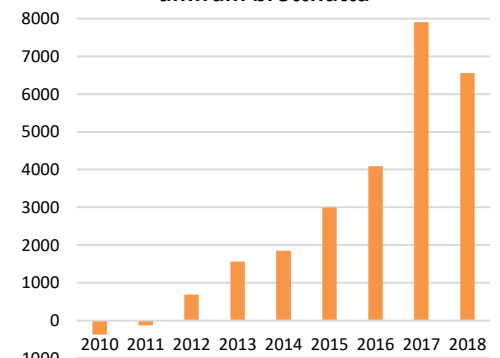
Fjölgun útlendinga á íslenskum vinnumarkaði er þó nokkuð meiri en gildir um íbúafjöldann. Á þriðja ársfjórðungi síðasta árs voru um 210 þús. starfandi á íslenskum vinnumarkaði, þar af voru um 170 þús. með íslenskan bakgrunn og um 40 þús. innflytjendur. Hlutfall innflytjenda á vinnumarkaði hér á landi var því um 19%, en var rúmlega 9% á árinu 2010.

Flutningar og erlendir ríkisborgarar

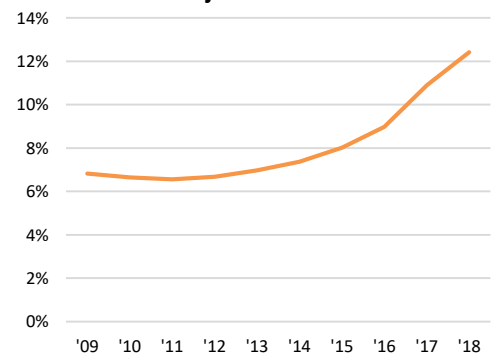
Heimild: Hagstofa Íslands

Aðfluttir erlendir ríkisborgarar umfram brottflutta

Heimild: Hagstofa Íslands, Hagfræðideild

Hlutfall erlendra ríkisborgara af fólksfjölda 2009-2018

Heimild: Hagstofa Íslands

Störf útlendinga skipta verulegu máli á íslenskum vinnumarkaði, ekki síst í greinum eins og byggingariðnaði og ferðaþjónustu, þar sem þenslan hefur verið hvað mest á síðustu árum.

Upplýsingafæð flækir umfjöllun

Þessi mikla fjölgun erlends starfsfólks, og tiltölulega minni víska um ýmsa þætti hennar en gildir um Íslendinga, hefur valdið töluverðri óvissu um þróun ýmissa hagstærða.

Einn þessara þátta snýr að þátttöku á vinnumarkaði. Hagstofan fylgist með þróun á vinnumarkaði með mánaðarlegri vinnumarkaðskönnun sinni, sem er úrtakskönnun. Það er nokkuð mikil víska fyrir því að erfiðara er að ná til erlendra starfsmanna en þeirra innlendu í úrtakskönnun og þegar þeir erlendu eru orðnir um 20% af vinnumarkaðnum (stærri hlutfall í sumum greinum) gefur augaleið að óvíska varðandi niðurstöður er orðin mun meiri en þegar hlutfall útlendinga var lægra. Vinnumarkaðskönnunin gefur upplýsingar um marga mikilvæga þætti, t.d. um þátttöku á vinnumarkaði og fjölda vinnustunda. Heildarfjöldi vinnustunda er stærð sem skiptir verulegu máli þegar meta á framleiðni vinnuafslins og þróun á framleiðni. Sú stærð skiptir svo aftur máli þegar meta þarf svigrúm til launahækkana svo eitthvað sé nefnt í þessu sambandi.

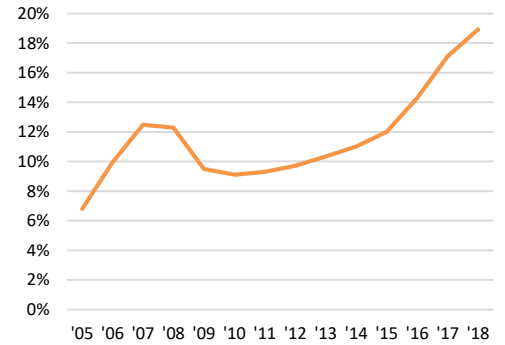
Óvíska af þessu tagi hefur verið þekkt í nokkurn tíma og því hefur einnig verið leitað upplýsinga eftir öðrum leiðum, t.d. staðgreiðsluskrá, þar sem ekki skiptir máli hvort starfsfólk á vinnumarkaði hefur lögheimili hér á landi eða ekki.

Flóknara mat á íbúðapörf

Nýlega komu fram niðurstöður átakshóps um aukið framboð á íbúðum. Þar er reynt að áætla þörf fyrir nýjar íbúðir á næstu árum á grundvelli nýrrar skýrslu Íbúðalánasjóðs um íbúðapörf. Einn af þeim þáttum sem skiptir máli við mat á íbúðapörf er fjöldi innflytjenda, fjölgun þeirra og spá um framvindu þeirra mála. Í skýrslu Íbúðalánasjóðs kemur m.a. fram að innflytjendur séu að meðaltali yngri en aðrir landsmenn og að þeir séu líklegri en aðrir landsmenn til þess að búa einir í heimili og kjósi að jafnaði að búa í minna húsnæði.

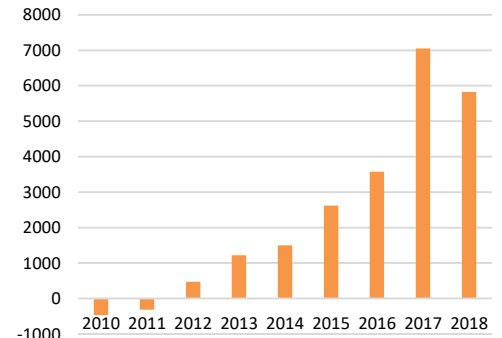
Í þessu sambandi kemur upp sú spurning að hve miklu leyti eigi að hafa hliðsjón af húsnæðisþörf þess fjölda útlendinga sem nú býr hér á landi og

Hlutfall innflytjenda af starfandi - 3. árfj. hvers árs

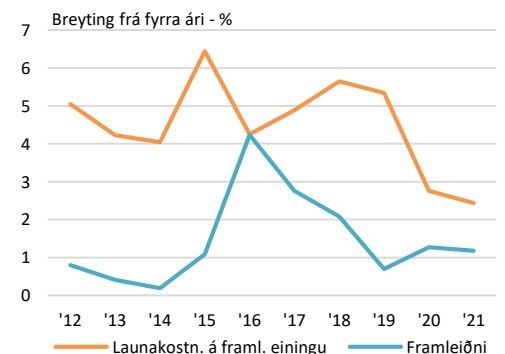
Heimild: Hagstofa Íslands

Aðfluttir erlendir ríkisborgarar umfram brottflutta, 20-59 ára

Heimild: Hagstofa Íslands

Launakostnaður og framleiðni

Framleiðni mæld sem hlutfall VLF og heildarvinnustunda. Grunnspá Seðlabankans 2018-2021. Heimild: Seðlabanki Íslands

e.t.v. taka tillit til þeirra sérþarfa sem þeir kunna að hafa. Íbúðalánasjóður bregður á það ráð að kynna tvö afbrigði af sviðsmynd fyrir greiningu á íbúðarþörf miðað við mismunandi mat á flutningum innflytjenda til og frá landinu fram til 2028.

Mat á þróun fjölda innflytjenda og hegðun þeirra skiptir miklu

Þessi tvö dæmi um annarsvegar þátttöku og hegðun á vinnumarkaði og mat á íbúðarþörf sýnir hve miklu máli skiptir að hafa sem öruggastar upplýsingar um þennan nýja hóp sem skiptir æ meira máli í samfélagi okkar. Fram til þessa hefur verið talið að áhugi erlendra ríkisborgara á dvöl og atvinnu hér á landi tengist hagsveiflunni mikið; þeir komi í uppgangi en flytji burt þegar verr árar. Það er ekki víst að staðan verði alltaf þannig. Það er t.d. líklegt að launa- og starfskjör séu tiltölulega góð hér á landi fyrir þau störf sem innflytjendur vinna helst við. Hér er fyrst og fremst um að ræða ófaglært vinnuafli sem virðist ekki njóta síðri kjara hér en í nálægum löndum.

Innihald og form skjals þessa er unnið af starfsmönnum Hagfræðideildar Landsbankans hf. (hagfraedideild@landsbankinn.is) og byggist á aðgengilegum opinberum upplýsingum á þeim tíma sem greiningin var unnin. Mat á þeim upplýsingum endurspeglar skoðanir starfsmanna Hagfræðideildar Landsbankans á þeim degi þegar greiningin er dagsett, en þær geta breyst án fyrirvara.

Landsbankinn hf. og starfsfólk hans taka ekki ábyrgð á viðskiptum sem byggð eru á þeim upplýsingum og skoðunum sem hér eru settar fram, enda eru þær ekki veittar sem persónuleg ráðgjöf fyrir einstök viðskipti.

Bent skal á að Landsbankinn hf. getur á hverjum tíma haft beinna eða óbeinna hagsmuna að gæta, ýmist sjálfur, dótturfélög hans eða fyrir hönd viðskiptamanna, s.s. sem fjárfestir, lánardrottinn eða þjónustuaðili. Greiningar eru engu að síður unnar sjálfstætt af Hagfræðideild Landsbankans og innan Landsbankans eru í gildi reglur um aðskilnað starfssviða sem eru aðgengilegar á vef bankans.